

Ubehagelige samtaler; gutter og likestilling

Tekstversjon av arrangementet *Ubehagelige samtaler: gutter og likestilling* tatt opp 20. November i Domus Bibliotheca. Episoden er publisert 28. November 2023.

Deltakere:

- Anine Kierulf, ordstyrer, førsteamanuensis ved Institutt for offentlig rett, UiO
- Sylo Taraku, Rådgiver i Tankesmien Agenda og medlem av Mannsutvalget
- Adam Njå, Masterstudent og samfunnsdebattant
- Helga Aune, Partner i EY og amanuensis II ved Institutt for offentlig rett ved UiO

[Intromusikk]

[Anine] Det er så hyggelig å se dere alle her i dag. Vi skal ha noen ubehagelige samtaler. Dette er høstens tredje og siste ubehagelige samtale. Den skal handle om gutter og unge menn. Ikke noe ubehag så langt, så vidt jeg kan forstå. Men vi skal se hva vi kan opparbeide i løpet av kvelden. Velkommen til dere, men også velkommen til dere som lytter til podkasten Universitetsplassen. For dette tas opp i en podkast som heter Universitetsplassen. Som en live-episode der.

Disse ubehagelige samtalerne handler om at vi prøver å ta opp temaer som vekker en eller annen form for ubehag. Målet her er ikke egentlig at det skal bli veldig ubehagelig her oppe på scenen. Men at vi skal prøve å diskutere det som ellers er litt vanskelig eller ubehagelig å diskutere. Med kunnskapsbasert eller erfaringsbasert innestemme. Men det er fullt mulig å bruke utestemme her også, det vil jeg bare si. Og man kan hoppe opp og ned og være urolig og løpe rundt. Her er det ikke noe som er veldig rammer for riktig opptreden. Det tenker jeg passer for dagens tema. Men mens vi altså da venter på julen og feiringen av historiens kanskje aller mest kjente gutt. Og da tenker jeg ikke på Andrew Tate. Så vil vi gjerne skape litt tidlig med en førjulsstemning. Men litt førjuls-ubehag, i alle fall om landets gutter og unge menn. Frafall, ensomhet, økende forskjeller. utfordringene står i kø for mange av guttene våre. Jeg kaller dem våre, det må være greit. Det er sikkert en eller annen hersketeknikk, men det er ikke ment som det i alle fall. Samtidig som disse guttene faller utenfor selv, så ser de at jentene drar fra. Her på dette fakultetet her tror jeg vi er nå oppe i 70% studenter som er jenter. Kvinner, unge damer, alt ettersom hva som er riktig terminologi. Samme er det på medisin. Helt generelt i høyere utdanning tror jeg det er rundt 60%.

00:02:01

Og det er nå også flere jenter eller kvinner som tar doktorgrad enn menn. Opplegget for denne kvelden her er først problemforståelsen. Hvor er det går galt? Hva er problemet? Og hvilke konsekvenser har det? Og så skal vi også se om vi kan prøve å finne noen løsningsforslag. Jeg prøver jo å være konstruktiv, selv om vi er akademia, av og til i alle fall. Så det skal vi avrunde med. Og det kan jo sikkert medbringe noe ubehag det også. For fort

vekk er det noen som skal kritiseres for at disse løsningene ikke er implementert for lengst. For dette er jo et problem vi har kjent på en stund.

Med oss i kveld har vi Adam Njå. Du er psykologistudent, og du skapte både stor begeistring og betydelig ergrelse med en kronikk du skrev i sommer som het «Men i dameland». Veldig hyggelig å ha deg med.

Så har vi Sylo Tarku. Du er forfatter og samfunnsdebattant, også i Agenda. Og du sitter nå i Mannsutvalget. Og i tillegg så sitter du i Ekstremismekommisjonen. Vi kan jo se om det også er relevant til dagens tema. Og så har vi med oss Helga Aune, min tidligere kollega her på fakultetet. Nå er du partner i Ernst & Young. Du har jobbet i århundrer med likestilling. I alle fall har du sett bakover i ganske lang tid. Du er jo nesten like god som meg, så du har jo ikke jobbet så veldig lenge. Men du har i hvert fall sett på dette over et lengre tidsrom. Med nettopp likestilling som spesialitet, så det gleder vi oss også til å høre mer om.

Men før vi starter debatten, så skal vi se en liten film. For vi har spurt noen gutter og jenter om hva som kjennetegner gutter, og hva som er krevende, og om dette som kalles en «guttekrise». Så dere som lytter nå der ute på podcast etterpå, så får du bare se for deg. Menneskene bak disse stemmene vi nå får høre, før vi setter i gang.

Film vises på lerret

[Mina, 5] *(blar i tegneblokk i barnehagen)* En dame.

[Mikael, 5] *En peppekakkedame.*

[Mina, 5] *Ja. Så er det en mann.*

[Øyvind, 16] *(sitter ved datamaskin)* Jeg tenker at de spiller mer fotball. Altså driver mer sport. Jeg tenker også at de driver mer bøll.

[Mikael, 5] *Hvem er det som har tullet av alle sammen i hele barnehagen?*

[Mina, 5] *Silas.*

[Mikael, 5] *Silas. Noah. Jasper. Alfred.*

[Mina, 5] *Einar.*

[Mikael, 5] *Og Jonathan.*

[Intervjuer] *Er det bare guttene som har tullet det?*

[Mikael, 5] *Nei, noen jenter.*

[Mina, 5] *Jeg tror jeg vet en. Det er den der som går i den andre barnehagen.*

[Frida, 21] *(Sitter ved bord)* Du kan være superfeminin og for mange passe inn i en kvinnerolle og fortsatt ansette seg som en mann. Det tenker jeg er veldig fint at vi gir muligheten for så mange ulike tolkninger, for at alle individer skal føle seg velkommen i samfunnet.

[Øyvind, 16] *Mamma er woke. Så hun hadde sikkert sagt, det definerer man selv, hva man føler seg som. Det er jeg for så vidt enig i.*

[Olav, 27] *(bretter klær)* Styrke og kanskje praktisk kunnskap.

[Frida, 21] *Jeg tenker at maskulinitet er å kunne både være sårbar og veldig sterk samtidig. Og kunne tørre å vise følelser, og vise at det er modig å vise følelser. Og jeg tenker også det kan være like mye å ha på et skjørt som å ha på seg en skinnjakke med motorsykelmerke bakpå.*

[Olav, 27] *Det er å kunne skifte dekk på bil. Eller egentlig alt som har med bil å gjøre.*

[Mikael, 5] *Jentene pleier mest å tegne og leke i kjøkkenkroken.*

Intervjuer: *Og gutta pleier?*

[Mikael, 5] *Å gjøre nesten alt mulig.*

[Olav, 27] *Da jeg var liten var det jo selvfølgelig pappa som var den som fiksa alt. Jeg tror mange tenker på sin far når de tenker på et mannlige forbilde.*

[Øyvind, 16] *Pappa.*

[Frida, 21] *Stian Blipp.*

[Olav, 27] *Men jeg tror også at jeg vil dra fram kompisene mine. De er ganske forskjellige, så jeg henger med dem fordi de har sider ved seg selv som jeg liker veldig godt. Og som jeg også beundrer.*

(Plakat: Hva er guttekrise?)

[Øyvind, 16] *Det er et ord jeg har aldri hørt det ordet. Jeg vet ikke helt hva. En krise som gutter får?*

[Frida, 21] *Jeg tenker som i alt i samfunnet så trenger vi at ikke kun de som står i det snakker om det. Men at alle tar et samfunnsansvar og snakker om problemene. Fordi det er kun det samme vi kan løse det hvis det bare er en gruppe. Og den gruppen som står i det som snakker om det så kommer veldig sjeldent endringer. Vi trenger at alle bidrar.*

[Øyvind, 16] *Å få benner'n i timen. Det er guttekrise.*

SLUTT.

LATTER.

Tilbake på scenen i Domus Bibliotheca:

[Anine] Ja. Å få benner'n i timen. Det kan jeg ikke helt relatere meg til. Bortsett fra at jeg husker at vi hadde en i klassen som...vi var veldig imponert over det vi damene. Så var guttene også forsøkte å ta den kunne vippe viskelær med benner'n. Vi synes det var skills egentlig. Men det var før vi ble krenka da. Så dette var jo tidlig på 80-tallet. Det er sikkert krevende nok å få benner'n i timen. Så det er ikke meningen å tulle med det. Men det var ikke egentlig det problemet du primært beskrev i den kronikken din, Adam. Jeg tenkte jeg bare skulle sitere ørlite.. Det er en utrolig sitatvennlig kronikk, så de som ikke har lest den kan bare glede seg. Det er sikkert det som gjorde at den både vakte begeistring og harme. Men du skriver at *det føles som om mannens egenskaper er uønsket i dagens samfunn. Som om vi var rester fra en annen og hardere tid. En tid vi fortsatt var nyttige og verdsatte som menn.* Og så avslutter du med *følelsen av at det å være mann er noe dårlig.* Det er jo ganske sterkt, vil du utdype.

[Adam] Hovedtanken min var jo overgangen fra pre-industrielt samfunn, hvor du hadde naturlige mannsroller i den graden av bruk til forsvar og manuelt arbeid. Som gjorde bruk av mannlige egenskaper til å ta risikoer, eller til å forsvare. Som gav menn en naturlig funksjon i kraft av sine iboende egenskaper. Men overgangen til et moderne samfunn, et fredelig samfunn som vi er nå, så er det en del egenskaper som man ikke har like mye bruk for. Noen med ennå toppen trekker jo mot finansverdenen, hvor man tar store risikoer.

00:08:10

Med muligheten for å vinne. Men i det store av det hele er det en trend om at vi har lyst til å sosialisere folk til å være mest stabile, pliktoppfyllende og fredelige. Og det gir noen problemer for unge gutter i den graden. Særlig i skolesystemet, hvor vi ser at de underpresterer, vi krever ting av dem som de ikke kan, på sett og vis. Gitt deres ulikhet i nevrofysiologisk modning, motivasjon og en rekke faktorer. Det vil skape en del problemer på populasjonsnivå, hvis vi ikke finner en bedre måte å integrere disse egenskapene inn i kulturen vår.

[Anine] Ja, Helga, du har jo også gått litt tilbake i tid i den forskningen. Er dette, som Adam beskriver, er det noe nytt? Eller er det rett og slett fordi vi ble modernisert og drev med industriell revolusjon? Når startet dette?

[Helga] Jeg tror at dette ikke egentlig er så veldig nytt. Kvinner har alltid gjort det bra på skolen, fra de var jenter og bittesmå. I hundrevis av år, tenker jeg, fra de slapp til på skolen. Så vi har tall fra 100 år tilbake i tid. Og det er det samme i alle land verden rundt. Jenter gjør det bedre.

[Anine] Det har alltid vært best.

[Helga] Alltid vært best. Men før var det ikke en trussel. Fordi du gikk på husmorskolen og ble gift og ble hjemmeværende, så konkurrerte du ikke om plassene på universitetet og ute i arbeidslivet. Og så synes jeg også det er lov å være uenig når det er en paneldebatt. Jeg tror det Adam sier, er en del historiske stereotypier som vi liker å si. Kvinner er sånn, og mannen er sånn. Det som ble beskrevet som maskuline verdier, det ser jeg på som en sterk, trygg mor. Eller far. Det spiller ingen rolle om det er mann eller kvinne. Arkeologer har jo sagt at vi trodde kvinner var hjemme mens vikingherren var ute og slåss. Nei, de var jo hjemme og styrte gårdene. Eller de var krigere. Det finner vi arkeologene ut nå. Fordi vi har også tolket funnene sine som at det var en rik dronning. Nei, det var en kriger. Så jeg tror vi har hatt sterke damer som har tatt seg inn i maskuline,

00:10:14

hvis dere bruker det begrepet. Jeg tror i dag er det mye større frihet i roller, både for kvinner og for menn. Men vi svikter i utdanningen, og der er det en guttekrise. Så der er det en annen krise enn det han siste på filmen sa.

[Anine] Ja, det høres mer ut som en slags samfunnskrise enn den individuelle krisen der og da på skolebenken, kanskje. Eller forstår jeg det riktig når du sier at dette ikke er en guttekrise, det er en krise skapt av samfunnet som går ut over gutter, fordi vi ikke tar hensyn til dem på en annen måte enn i utdanningen?

[Helga] Ja, jeg tror vi må ta mye større hensyn til at det er individuelle forskjeller, og slik som vi har undervisningen i dag, så klarer vi ikke å tilpasse undervisningen som både jenter og gutter synes er like spennende og gøy. Så likestilling må inn i pedagogikken. Vi må tenke tverrfaglig, og det har vi ikke noe sterk tradisjon for å gjøre. Det er liksom psykologi for seg, og medisin for seg, og jus for seg.

[Anine] Hva er det som gjør i utdanningssystemet vårt at det egentlig forskjellsbehandler gutter?

[Helga] Jo, forskjellsbehandling ligger i de stereotype kjønnsrollene våre, og der ligger det masse kunnskap og forskning, som er globalt og fra FN-komiteene. De måtene vi behandler jenter på etter tradisjonelle kjønnsrollemønstre, det er å øve på å være lydige, lytte, høre etter, finmotorikk, utvikle språk. Det ser vi i forskning, ser vi i barnehagene på skolen i dag. Men så har vi en stereotyp oppfatning av guttene. Nei, de er så veldig urolige, de må være umodne, de må rase litt fra seg, så de får lov til å gå i garderoben og leke og slåss, eller ute mens jentene er inne. Så det er ikke noe galt med å leke og slåss eller være ute, men man må hele tiden ha et fokus på hva vi lærer i denne leken, i denne aktiviteten. Og hvis vi ikke får lære de samme tingene, fordi vi behandler folk på en stereotyp måte, så får vi ikke like læringsmuligheter. Og det er det som er forskjellsbehandlingen, som forplanter seg fra barnehage til skole, videregående, universitet og også ut i arbeidslivet. Men, i dag er kvinnene og jentene så sterke faglige at de går inn på de studiene som de vil.

00:12:20

Det eneste faget som ikke de er inne på med majoritet i dag, det er IT. Men alle IT-pappaene, de har døtre. Så de døtre kommer nå i neste generasjon og marsjerer inn og ser at IT er gøy. Sånn at det blir veldig mye mer delt utdanningsvalg, delt arbeidsliv, på denne måten hvor kvinner og menn befinner seg. Det er en krise, for vi trenger innovasjon. Vi trenger å utvikle fagene. Så det er kjempekrise.

[Anine] Nå fikk vi vite at arkeologene som Helga har konsultert, de finner ut at kvinner faktisk var i krig. Det var et av de eksemplene fra kronikken din, det var at det slo meg faktisk da det kom. For det var jo sånn, nå må alle flykte fra Ukraina, naturligvis. Men menn opp til en eller annen ganske høyt fremskreden stridsdyktig alder, de må bli igjen. Det kan man jo si er en slags ikke så likestilt vedtak. Men det var ikke så mange som problematiserte det i et kjønnsperspektiv i det hele tatt. Men du har problematisert dette. Det er ingen som gråter for menn i krig, har du skrevet kronikken om, Sylo.

[Sylo] Når vi snakker om de menneskelige kostnadene ved krig, også konsekvensene av krig, så snakker vi hele tiden om barn og kvinner som blir drept eller som blir rammet. Når det gjelder barn, så er det en naturlig ting. Men det at kvinner sidestilles med barn er også problematisk fra et feministisk perspektiv, fordi man opprettholder forestillingene om kvinner som det svake kjønn. Også er det sånn at også menn rammes som sivile. Menn er større ofre for krig enn kvinner. Menn blir også drept i slagmarken, de blir torturert, de kan ha mange traumer og sånt. Og det å fokusere på kvinner i krig har også konsekvenser for politikken. Jeg har vært veldig opptatt av likestilling, jeg er fortsatt opptatt av det i et kvinneperspektiv, men etter at jeg begynte i Mannsutvalget, så begynner jeg å se ting med nye briller. Og da legger jeg merke til ting, alt fra når kvinner er dominert helt i et panel, ting som jeg ikke la merke til før, legger jeg merke til nå.

00:14:23

Dette med at ingen bryr seg om menn som dør i krig.

[Anine] *All female panel*, det er veldig sjeldent du ser den hashtaggen som kritikk mot noen som helst.

[Sylo] Nei, jeg var på møte med Ekstremismekommisjonen i dag, og så så jeg at alle som jobbet i sekretariatet, og pluss utvalgslederen, og det er ekstremisme vi snakker om, alle var kvinner. Og jeg tenkte, nå legger jeg merke til dem før. Før var det normalt.

[Anine] Du ble tatt ørlite ned av Helga her, som jeg ville melde litt uenighet på, at du belager deg kanskje på noen stereotypier. Jeg tror ikke egentlig du mente det som er veldig kritikk av posisjonen til Adam, men det var vel absolutt det som lå under mye av kritikken mot kronikken din. Samtidig er det jo ikke noen hemmelighet at de stereotypiene, det er mange som opplever de som er veldig sanne. Du problematiserer dette med populariteten til Andrew Tate. Det er et vakuum som ingen fyller. Ok, så kommer han noen og fyller det. Er det det ønskelige? Hva skal vi gjøre med det motsetningsforholdet at disse stereotypiene både er til del stereotypier og forenklinger, men antageligvis er så sanne for en del unge menn at de er viktige likevel?

[Adam] Jeg tenker det er et spørsmål du skuffer med nå, for jeg tror mange av disse temaene har blitt omtalt innenfor et veldig sterkt konstruktivistisk språk. Man foreslår at alle fortellingene er sosialt konstruerte, og så skal man bare historisere alt. Det er selvfølgelig et faktum at det er historiske påvirkninger, men det er en overdrivelse å si at vi kan forklare alt. Hvis vi ser på evolusjonsbiologien, så ser vi at vi har 1,3 millioner arteller som har liknende seksuell seleksjon som oss, liknende kjønnsstrukturer og konkurransstrukturer.

[Anine] Hvilke typer? Bare skissere noen av dem.

[Adam] For eksempel påfugler og påfuglfjær.

[Anine] De pynter seg? Er det ikke vi som pynter oss mest for dere her i denne menneskelige delen?

[Adam] Det er to ulike strategier. Det er en fremvisning av at man har tilgang på ressurser.

[Anine] Det er fin bil, det er den halen der. Nettopp.

[Adam] Det er å bruse litt med fjærene, være litt cocky. Okser, for eksempel, horn, utvikling av såkalt våpen i litteraturen.

00:16:29

Det er derfor menn er større og sterkere enn kvinner, nettopp fordi det har vært en seksuell konkurranse mellom menn som har påvirket hvem som får reprodusere. Det er ganske vanskelig å forklare disse forskjellene med noe annet enn at de skyldes evolusjonære prosesser. Det er vanskelig å forklare hvorfor vi har noen av de ulike dynamikkene vi har. Jeg ser ikke noen grunn til at vi ikke skulle være preget av de samme mekanismene som alle andre arter. Det virker litt uvitenskapelig å bare hoppe dit og bare påstå at alt er sosialt konstruert.

[Anine] Ja, ikke sant? For du tenker at det blir litt i hvert fall reduksjonistisk vitenskapelig, med mindre du tenker at noe annet enn naturvitenskapen er det virkelig. Men jeg skjønner hva du mener. Det blir for mye i den ene grøfta og til helt fortregelse for den andre.

[Adam] Det er grunnen til at man ikke kan forklare med en sånn teori.

[Anine] Ja. Nå skal du snart få ordet. Sylo, men nå brant Helga av spenning for at hun skulle si noe. Da er min erfaring at man ikke skal be folk å sitte stille, da må de få komme til ordet. Vær så god.

[Helga] Det som er så veldig fint er at jeg er veldig glad i alle forskjellene som er både i hele spektret på mann og på kvinner. Jeg anerkjenner både pupper og livmor og penis. Det er virkelig forskjell, og vi hyller forskjellen. Men å si at alle menn er sterkere enn kvinner, det går ikke når vi ser Marit Bjørgen og andre.

[Anine] Nei, vi kan ikke denne serien her for å få en diskusjon.

[Helga] Det som er så deilig med å være jurist, det er at vi spør ikke etter egentlig. Vi anerkjenner selvfølgelig andre fags forskningsblikk, og det er viktig kunnskap inn. Men jussen har en sånn lite magi-nøkkel, og det er det står at man skal ha like rettigheter. Da må man spørre hvordan vi skal gå frem for å få de like rettighetene. Så vil statistikk og undersøkelser si at her har vi ikke klart å lykkes, og da må vi selvfølgelig spørre hvorfor. Men vi må begynne å lete etter tiltakene. Så jeg har bare jussens briller på, jeg er helt enig med deg. Fordi har du fått på deg likestillingsbrillene, så klarer du aldri å ta dem av. Du ser overalt, enten du er opptatt av uansett hvilket grunnlag av menneskerettigheter du ser rundt deg.

[Anine] Vi er tross alt på juridisk fakultet, og panelstyreren synes

00:18:32

at jussen er gøy, så vi kommer tilbake til dette med, men Sylo.

[Sylo] Jeg tenker det bør ikke være tabu å trekke frem biologiske forklaringer, biologiske forskjeller og evolusjon og alt det der. Men det bør ikke overdrives, fordi det blir fort sånn at ingenting kan gjøres, fordi biologien er sånn. Selv tror jeg på politikk, og tror at politiske tiltak virker, og at endringer og normer virker. Hovedgrunnen til det er at jeg ser hvordan kvinnebevegelsen har lyktes, hvilke endringer de har fått til, hvordan de har fått oss menn til å endre oss. Derfor tror jeg på at man kan endre seg, man kan tilpasse seg.

For eksempel dette med skole, for å korrigere deg litt da. Du sa at jenter har alltid gjort det bedre. De har vært flinkere kanskje, men resultatene har ikke vært sånn. På 70-tallet var det et stort gap i motsatt retning. Guttene gjorde det bedre på skolen enn jentene. De tok mye mer høyere utdanning. Det gapet nå er større den andre veien. Jentene dominerer mye mer, så jentene har gått forbi gutta, og fortsetter å gå forbi. Og da har vi et problem, fordi det var ikke intensjonen. Så spørsmålet er hvorfor skjer dette? Biologi er en forklaring, ikke så viktig, men en forklaring når det gjelder guttene som faller fra skolen. Det er ikke sånn at gutter og jenter har forskjellig intelligens. Det har de ikke, så de er like smarte. Men guttene utvikler seg senere. Så det er en modningssak mellom gutter og jenter. De kommer senere i puberteten. Så den delen av hjernen som sier til deg at du må prioritere riktig, du må gjøre leksene, du må ikke bruke tiden på dumme ting, den fungerer dårligere hos gutter i denne orden enn hos jentene. Derfor er jentene mye mer disiplinerte. Og skolen slik den er lagt opp, favoriserer jentene. Fordi det skolen gjør jentenes oppførsel til standard. Og budskapet til gutter er bli som søsteren din, så vil du klare deg.

00:20:34

Så derfor er det viktig å se hva man kan gjøre for at flere gutter lykkes i skolen. For når vi ser på mange av de problemer som gutter eller menn møter senere i livet, kan spores tilbake til skolen at de har gjort det dårligere for skolen. Fordi skolen, eller utdanning, blir stadig viktigere for alt. For jobb, men også for å kunne stifte familie, for helse og så videre. Og de jobbene som har vært tradisjonelle mannsjobber, altså mer fysiske jobber hvor man bruker kroppen, blir det så færre av. Så de jobbene som kvinner utdanner seg til, er på en måte jobbene som vokser mest. Så her kan man gjøre noen grep for å få guttene til å lykkes bedre.

[Adam] Jeg vil bare legge til i forhold til det som er politisk tiltak, men grunnen til at jeg tenker at man må anerkjenne de forskjellene som er der, er fordi hvis man ikke anerkjenner de forskjellene som er der, så er man jo fullstendig hjelpeløs til å sette inn kompenserende tiltak. For eksempel, åpenbart i skolen er det en enorm forskjell i hvordan man modnes, og det må man ta høyde for hvis man skal skape et likestilt utdanningssystem. Hvis ikke, så er det jo helt i lufta. Da har man ingenting å basere seg på, hva man skal gjøre.

[Anine] Er en fair oppsummering av din posisjon at for å kunne sette inn virksomme tiltak, så må man ha en bredere problemforståelse, og den problemforståelsen inkluderer også biologi i større grad enn det som egentlig er populært å legge vekt på?

[Adam] Ja, absolutt.

[Sylo] Ja, for eksempel at mange gutter er ikke modne nok å være på skolen eller i den klassen. De kjeder seg, rett og slett. De er i en alder hvor de ikke kan sitte så mye stille, ikke så mye mottakelig for teori, og når de ikke føler mestring, så ødelegger alt selvrespekten, selvfølelsen og alt, så det har store konsekvenser.

[Anine] Jeg må bare nevne, for jeg kom på det da du sa det, en mann jeg har jobbet med tidligere, han sa at menn blir 12 år, og etter det vokser de bare. Det synes jeg er ganske morsomt, men det er en sånn type spøk som jeg bare kan si, fordi jeg er kvinne, og den handler om menn. Hvis du hadde snudd det, så hadde det ikke funket i det hele tatt, det hadde vært en annen variant som spilte på stereotypier og biologisk karakter.

[Helga] 12 år er et veldig godt stikkord.

00:22:37

Men når barn er 12 år, og dette er forskningsmessig dokumentert, da er de kunnskapshullene på plass. Da er kunnskapshullene på plass, som gjør at du får problemer på ungdomsskolen og videregående. Så valgene du kan ta i utdanningssystemet, er allerede skjedd når du er 12 år.

[Anine] Ok, så du er ikke på den der, dette må inn i skolen, du er på den der, det må inn i barnehagen?

[Helga] Det må inn i grunnskolen og barnehagen, det nytter ikke bare å sende folk ut og si, nå skal du modnes. Biologi har blitt studert nøye, Camilla Stoltenberg-utvalget, da var det nesten bare leger og psykologer. Vi har all kunnskap om forskjellene, det er ikke noe uvitenhet om biologiske forskjeller. Det vi trenger er tiltak som går på pedagogikken, hva skal du gjøre for å lære grunnleggende ferdigheter, som må være på plass før du begynner i første klasse. Og når du da er 12 år, 13 år, og ikke har kunnskapen som trengs for å lykkes i skolen, så er det klart at da mister du konsentrasjonen. Så her handler det jo om en debatt, og nå begynner det å bli litt ubehagelig.

[Anine] Ja, kjør på, dette er bra.

[Helga] Hvor store klasser har vi etter de aller yngste? Burde det være to lærere i hver klasse for å få med alle sammen til å planlegge den gode pedagogikken?

[Anine] Det hørtes ut som det er bra for sysselsetting, men litt dårlig fordi vi allerede mangler lærere.

[Helga] For kommuneøkonomi og statsbudsjettene er det kanskje ikke så bra. Så der begynner det å bli ubehagelig. Og det er også en annen ting, mye vanskeligere å begynne å snakke om hvordan vi skal undervise, og lære konsentrasjon, høre etter, samarbeide, språklig utvikling på lavere nivåer, enn å snakke om at vi tar en lett løsning hvis vi ordner noen kjønnsponeng når vi kommer opp til videregående skole eller universitet.

[Anine] Men nå har vi vært inne om hjerneforskning, biologi, sosiologi, politisk teori og pedagogikk, men du vil jo egentlig snakke om juss. Hvordan kan justen bidra?

[Helga] Grunnleggende handler det om gutters rettssikkerhet. Når de ikke får sin rett til utdanning, når ikke de får for det retten til utdanning er menneskerettighet, likestilling er menneskerettighet, dette har staten en plikt til å sørge for,

00:24:40

Gis til hvert enkelt menneske. Og det er barnas rettigheter som står på spill her. Fordi de ikke gir god nok oppfølging, og det har blitt født sent på året, er jo et argument som man har kommet med mange ganger, og senest nå i helgen, at stakkars de som er født i november, er det like mye stakkars for en jente som er født i november som en gutt. Men det er mulig, det er mulig loven å si et års forsinket skolestart.

[Sylo] Ja, det er enkelt hvilken måned de er født, så kan de være i realiteten, ikke et år, men til fire år yngre, altså i utvikling.

[Helga] Så det er masse tiltak vi kan diskutere, og som må diskuteres, er derfor dette med likestilling og guttekrisen ikke noe noen politikere ønsker å plukke opp. Annet enn å nedsette utvalg. Fordi det er så komplisert. Du må jo inn i pedagogikken, du må inn i økonomien.

[Anine] Men det finnes da vitenskapsfelt som er vanskeligere enn pedagogikk og økonomi, det må jo være mulig å komme opp med noe her, eller?

[Helga] Har du sett noe de siste?

[Anine] Nei, det er jo ikke minefelt.

[Helga] Det er så mye lettere å snakke om at vi må ha flere kvinnelige næringslivstopper. Kvinnelige partner i advokatfirmaer, det kan vi jobbe på. Men det betyr at vi må jobbe for å få frem kvinnelige ledere, vi må jobbe for likelønn, men vi må også se at det er kryssende akser her. At det blir veldig få menn.

[Anine] Men er det reelt komplisert, eller er det politisk manglende vilje?

[Helga] Ok, nå har jeg løsningen. Plutselig kom jeg på løsningen. Da er det bare å notere, ta det med i utvalget. I privat næringsliv, altså nå er jeg leder av arbeidsrett - og likestillingsavdelingen. Det er ikke mange advokatfirmaer som har det i titlen på sin avdeling, for arbeidsrett og likestilling, det har jeg. Veldig stolt av det, det var reklame. Det jeg selger til norsk næringsliv av likestilling, det er aktivitets- og redigjørelesplikten. Alle virksomheter med mer enn 50 ansatte er pålagt ved lov å ha med styret ansvarlig.

00:26:46

Det må inn i selskapets årsberetning. Revisor kommer og spør hvordan har dere løst dette? Hvordan er rapporten? Kan vi stole på den? Så dette må løftet vekk. Det er bare fra noen HR-greier, likestilling. Det er blitt ansvaret til styrene. De må rapportere på hvordan de jobber det på 15 forskjellige likestillingsgrunnlag, på en bestemt, lovbestemt fire-steps arbeidsanalyse. De er nødt til å rapporterer på hvordan tiltak de har satt i gang og hvordan det har virket. De skal evaluere dette her.

[Anine] Gjelder det likestilling som gjør at det blir nok kvinner, eller at det er like mange menn som kvinner?

[Helga] Det er ikke lov å telle. Man teller selvfølgelig kjønn, man teller lønn. Men ellers skal du telle tiltak som gjør at det blir lett å jobbe og søke å være med nedsatt funksjonsevne, åpen kultur som gjør at folk tør å være seg selv, uansett seksuell orientering og interesse. Det går på hva slags tiltak har du på hjem, familie. Men det er menneskerettighetene som skal gjennomføres i praksis. Det skal integreres i måten man jobber på. Vi har ikke noe sånt for barnehage eller skole.

[Sylo] Det er interessant at du nevnte likestilling som et av kriteriene der. Det betyr at det er veldig viktig å definere problemene i et likestillingsperspektiv. Hvis det er resultatlikhet, hvis gutta kommer dårligere ut enn jenter på et område, som for eksempel skole, så bør det defineres som et likestillingsproblem. For straks det gjør det, så blir det lettere å få ting gjort. Men problemet er at det som er likestillingsperspektiv, det er ofte synonymt med kvinneperspektiv.

[Anine] Hvorfor det?

[Sylo] Nei, ikke skolen. Jo, for flere grunner til det. Det ene er at selve likestillingsloven har kvinneperspektivet. For i formålsparagrafen til likestillingsloven, så heter det at det skal ta sikte på fremme kvinners stilling. Så det begynner allerede der. Og så har du kjønnsforskningen, hvor kvinneperspektivet dominerer totalt, hvor det knapt forskes på menn. Kvinnehelser blir utredet gang på gang, men ikke menns helse, bare for å illustrere.

00:28:51

Det tredje, du har forvaltningen. Det er ulike institusjoner og organer som jobber med diskriminering og likestilling, som også har et kvinneperspektiv. Og så har du kvinnebevegelsen eller sivilsamfunnsorganisasjonene, som også har det. Dette merker man veldig hvis det skjer, la oss si, på rånen, når korona skjedde, så var det vel mange opptatt av at dette kanskje rammer kvinner mer, hva er likestillingsperspektivet her og sånt. I realiteten var det menn som det rammet mest, både når det gjelder antall døde, syke, økonomisk og alt. Det finnes ikke noen miljøer, det finnes ikke noen institusjoner, organisasjoner, bevegelser, som ser likestillingsproblematikk i et sånt mannsperspektiv. Så hvis vi får den endringen der, med mannsutvalget og med debattene vi har, så kommer man ganske langt, for da får man ting gjort.

[Anine] Nå vil du gjerne skape litt ubehag igjen, Helga. Nei, du var uenig nå, eller hva er det du reagerte på?

[Helga] Jeg er jo ikke uenig at det trengs forskning også på menn og gutter, men det finnes masse forskning allerede, og vi må ikke glemme at hvorfor det er fremme kvinners stilling er også historier. Det var bare en tilfeldighet at jeg fullførte jussen, for jeg møtte bare mannlige professorer på de første årene jeg jobbet her. Jeg tenkte at dette er et språk jeg ikke forstår. Vi snakker jo på en forskjellig måte også. Sånn at heldigvis dukket det opp en kvinnelig professor, så skjønte jeg hva hun sa. Så det å ha begge kjønn til stede over alt, da skjønte jeg det.

[Anine] Du mener at du skjønner ikke når menn snakker?

[Helga] Nei, det er derfor jeg tenker det. Det er det som er det store problemet. Jeg står her og har ledersamtale.

[Anine] Jeg synes du har en kjempeflink til å snakke.

[Helga] Men jeg tror det er veldig viktig å kjenne noen igjen. Du har nevnt rollemodeller. Det er også noe med å se språk, og anerkjenne ulike etniske grupper, ulik kompetanse. Det er mangfoldet man trenger, og mangfoldet går vi glipp av når det blir så delt. Det er et problem som vi må gjøre noe med. Jeg tror at det du må rapportere, dokumentere, da må du plassere hatten og ansvaret på noen.

00:30:54

Man må lage en handlingsplan, man må gjennomføre, og man driver det fram. Sånn som det er nå, så kommer hver juni, juli, karakterene fra grunnskolen og videregående ut. Og så sier journalistene det samme som i fjor. Oi, her er det ingen endring. Nei, hvem hadde forventet at det skulle bli noen endring? Det er ikke satt i gang noen tiltak. Det er ikke tilsyn på likestilling. Det er det på veldig mange andre deler av opplæringsloven og barnehageloven.

[Anine] Ja, Sylo?

[Sylo] Vi som er opptatt av menns likestillingsutfordringer i dag, har veldig mye å lære fra kvinnebevegelsen. Også først, den kvinnekampen siden 60-70-tallet, har vært bra for oss og

for menn. Selvfølgelig har gjort menns liv friere og rikere, og har bidratt til utviklingen av velferdsstaten og alt det der. Og så ser jeg nå en tilnærming, spesielt på ytre-høyre fløy, som er veldig individualistisk, hvor man retter budskapet til de individuelle mennene. Det er de som må gjøre seg mer attraktive. Det er de som må ta seg sammen og stå på morgenen og rydde rommet sitt. Dette budskapet appellerer til mange menn, fordi de er veldig opptatt av plikt og sånt. Men det vi kan lære fra kvinnebevegelsen er å ikke individualisere problemet. Og så er løsningen ikke en mann av gangen. Løsningen er å se litt på strukturer, og gjøre noe med ting som fungerer som barriere for mange menn. Og da er det viktig å se på disse sammenhengene. Hva betyr det at man faller fra skolen? Hvorfor rammer sosial ulikhet rammer gutter og menn mer enn jenter og kvinner? Hva kan man gjøre med det? Helse? Og så videre og så videre. Så her trenger vi ikke bare å lære, men også en allianse med kvinnebevegelsen for å få fokus på disse strukturelle problemene og ha politiske tiltak som virker.

[Anine] Du skal få ordet, men jeg vil gjerne høre, Adam. Er det en utfordring for å se dette i et mer tverrvitenskapelig perspektiv, hvor man har med de biologiske, det evolusjonsmessige, alle disse tingene her. Er det en utfordring for å få frem det perspektivet

00:32:57

og dermed kanskje disse tiltakene som må brukes på alle disse problemene, vi åpenbart har identifisert med tusen utvalg allerede, så det skulle vi bare sette i gang egentlig. Er det en utfordring at dette i noen grad har blitt politisert, sånn at noen av disse perspektivene faller mer sammen med en høyere side, som det Sylo peker på, mens mye av den offentlige debatten og mediene og academia og annet er mer dominert av venstreside-perspektiver?

[Adam] Ja, jeg synes det er interessant å høre, fordi vi ser på en måte at en av de store politiske skillene i dag er jo kjønn og utdanning, hvor du har på en måte en mer dreining mot venstresiden og folk med høyere utdanning og være motsatte på høyre siden. Og det må jo på en måte kontekstualiseres i på en måte, hvorfor er det slik da? Jeg leser også et veldig godt innlegg i Aftenposten av Bernt Hagtvet, som er professor i statsvitenskap, hvor han skrev om utviklingen av nazisme i Tyskland, som var særlig forbundet med dyrkelse av maskulinitet, militære dyder, virilitet og en liten sånn mystikk, esoterisk frustrasjon og liksom rasjonaliseringen av samfunnet.

[Anine] Estetisk fascisme på et vis?

[Adam] Jo, et viktig poeng her er at når vi snakker om just, så opererer vi på et litt rasjonalistisk plan. For det som er filosofisk trening her, så er det på en måte en Kantiansk tradisjon, hvor du forestiller deg at bevissthet er et rent flytende subjekt. Tenk på en kropp-sjel-skillen. Men som vi vet, så er det faktum at vi kan tenke og det at vi er tydelig relatert til vår kroppslighet som evolverte vesener. Poenget med dette er at i denne litt rasjonelle terminologien, så kan vi ikke helt snakke om noen av de mest fundamentale tingene i den menneskelige opplevelsen. Kanskje særlig de mer dyriske instinktene vi fortsatt har, for eksempel relatert til aggresjon, seksualitet, sjalusi og liknende, som er særlig tydelige i seksualitet, hvor vi nettopp er på vårt mest dyriske punkt noensinne. Det ser vi også i forhold

til det med sjekkemarkedet. Det er en dimensjon som kommer inn her, fordi når vi ser at menn blir marginalisert i samfunnet,

00:34:59

så blir de heller ikke valgt i partnersvalgssammensetting, fordi du ser at kvinner systematisk velger oppover i status og posisjon, og menn velger systematisk nedover på alder og fruktbarhet. Det indikerer at menn har en åpenbar evolusjonær motivasjon til å søke status, og det ser du også det korrelerer med for eksempel testosteronnivå. Andre er mer relatert til aggresjon, og det er vakt hos mennesker også. Men dette er sterke drivkrefter som opererer i oss, og som former hvordan vi gjør også politiske valg. Jeg tror det kan ses i speilingen av det politiske spektrumet.

[Anine] Det er mer individualistisk og egoistisk?

[Adam] For å sette det på spissen, hvis dere noen gang har gått på fjellet og ser en masse sauer, ingen av dem er voksne sauebukker. Grunnen til det er fordi voksne sauebukker er territoriale, og de angriper deg. Det ser du på tvers av flere dyrearter som har den lignende type konkurrerende seksualiteten. For eksempel hjorten har horen som de bruker i en slags seksuell konkurranse, og de som vinner også er partnere av det. Men disse tingene former også hvordan vi har en kjønnslig omgang i høyeste grad, selv om vi ikke anerkjenner det i vår debatt til dagligdags. Så gjør det jo. Ulike former på posisjonering og ønsker om politiske strategier som faktisk angriper ens reproduktive evolusjonære interesser. Det blir helt borte når man snakker om disse tingene, fordi man kan gjerne si at alle liker rettigheter, men hvis det er en stor andel av befolkningen som har så å si ingen sannsynlig for å få reproduisert, så er det i en slags evolusjonært kontekst ekvivalent med å dø.

[Anine] Det er litt som å ha eiendomsrett når du ikke har eiendom. Det er ikke så verdifullt, på en vis.

[Adam] Men at vi fokuserer på individualistiske rettigheter her og nå, at du har rett til helse, blablabla, utdanning og så videre, men at det reproduktive perspektivet er noe vi ikke snakker om, men som på en måte også formuler ...

[Anine] Både siste spørsmål dere skal få ordet, men, hvilke konsekvenser eller hvilke tiltak kan vi lede ut? Hva skal vi gjøre med denne kunnskapen? Jeg tror jo mange vil være enige med det du sier her,

00:37:02

selv om det ikke er så ofte tema for debatten. Men hvis vi legger dette til grunn, hvordan skal vi innrette samfunnet på en måte som i bedre grad tar vare på de forskjellene dette fører til?

[Adam] Jeg tror det handler om kultur, og det handler om oppdragelse, og det handler om at vi kan faktisk speile oss i kulturen og speile de instinktene vi faktisk har, og bringe det til vår bevisste forståelse om at vi finner en måte vi kan forholde oss til de, i stedet for at de på en

måte påvirker oss uten at vi helt er klare over det. Jeg tror det som eksemplifiseres med Andrew Tate-fenomenet, for det er jo litt rart at middelklasse unge gutter skal fascineres av en sånn amerikansk antisosial kickbokser. Det er jo litt merkelig for unge gutter som har vokst opp i fredsnajonen Norge at det er et eller annet som stimulerer dem. Hvorfor?

[Anine] Er det nettopp derfor, sikkert?

[Adam] Men jeg tenker kanskje det er et eller annet at han i det minste verbaliserer noen av ting de har i seg selv, som de føler at det ikke er rom for, og som det ikke blir pratet om, og som man sett og vis også blir fortalt at man skal skamme seg over, at dette er giftig maskulinitet og et seter. Men jeg tenker at det gjør jo ikke at det forsvinner, på en måte.

[Anine] Nei, det stigmatiseres jo vekk straks. Det begynner å komme opp i en offentlig debatt. Så hvis vare er mer offentlig debatt, så er jeg veldig for det. Det ligger mitt hjerte nær.

Først Helga, og så Sylo.

[Helga] Jeg hopper litt tilbake til at du diskuterte litt om det individuelle og strukturelle. Fordi alt som handler om forskjellsbehandling, mangel på likestilling, der brukte man 30, 40, 50 år på å bygge et individuelt verden mot diskriminering. Men det krevde at du som mann eller kvinne, kom og si at «jeg har blitt forskjellsbehandlet på en ulovlig måte, jeg krever min rett». Du skapte ikke de store endringene på den måten. Man har jo hatt masse endringer på toppen. Det er unge krefter som driver frem en endring. Men det man lærte av det individuelle vernet, det er at man må jobbe med det strukturelle. Og det er at hvis arbeidsgiver klarer å jobbe på den måten at vi ikke får diskriminering, så hjelper man mange flere å skape en inkluderende og mer likestilt arbeidsplass.

00:39:07

Det er akkurat det samme som jeg mener man må gjøre på skole- og utdanningssystemet. Dette, de som eier strukturene, og det er skole og barnehage og utdanningssektoren, de må gi seg et verktøy for å jobbe med dette på en god måte. Også kan du godt si at «nei, min 13-åring var så veldig opptatt av fotball», eller «min 13-åring har spilt dessverre så mye dataspill, så han kan ikke skyldes på noen». Men det er jo ingen lærer som går inn i klasserommet og sier «dag, er det torsdag, det er min diskrimineringsdag, nå skal jeg pokke meg, forskjellsbehandle noen her». Det skjer ikke. Så den forskjellsbehandlingen som skjer, den er nesten usynlig, fordi vi ikke er oppmerksom på det, og vi har heller ikke gitt lærerne verktøyene på å se hvilke aktiviteter vi kan gjøre her for å øve på de og de ferdighetene. Vi må jobbe på det strukturelle nivået. Det er derfor at forskjellsbehandlingen er usynlig, det er det som gjør det vanskelig å snakke om likestilling og faktisk sette en fot foran den andre og komme seg litt videre enn det voldsomme rapporterings... Du kan få si det, ja. Ja, men bare for å si det, jeg har jo skrevet en svær bok om like læringsmuligheter, og jeg har veldig fokus på guttene, samtidig som jeg har skrevet doktorgraden med fokus på damene. Og jeg ser på likestilling som noe som er uavhengig, uavhengig av andre menneskerettigheter.

[Anine] Jeg tror på det med sånn ubevisst forhold til likestilling eller diskriminering. Min første rettssak kom jeg plutselig på nå, så var det en eldre mannlig advokat som

representerte motparten. Og jeg kjente ikke ham som noen som drev med hersketeknikk i det hele tatt. Jeg tror han bare var en vennlig litt av den eldre skolen. Men han tiltalte meg gjennom hele innledningsforedraget sitt som den unge damen. Og det var jeg på den tiden, så jeg kunne ikke protestere på det egentlig. Men jeg så at den kvinnelige dommeren ble veldig forbanna. For hun opplevde det som en hersketeknikk fra ham. Men jeg var sikker på at det var ikke det, så da jeg fikk ordet så tiltalte jeg ham som den noe eldre herren.

00:41:08

Og da var vi på en måte tilbake i balanse, så da løste det seg. Sylo?

[Sylo] Apropos den individuelle tilnærmingen til å få rettigheter. Ok, la oss tenke at en mann går og klager til staten at ingen damer vil ha meg. Ettersom jeg får ingen dame og ikke er i erdre mannlig.

[Anine] Det tror jeg faktisk ikke er en menneskerettighet.

[Helga] Det er ikke en menneskerettighet. Der må du jobbe selv.

[Sylo] Damene vil bare se oppover, vil ikke ha meg som en som ligger nede. Det fungerer ikke, som illustrerer igjen behovet for å se på dette mer helhetlig. Det som engasjerer meg mest i denne saken er faktisk utenforskap. Og det som gjør mest inntrykk er ensomme menn. Og dette fenomenet er et stort problem i Vesten, overalt. Dobbelt så mange menn som i 1985 er ensomme og ufrivillig barnløse i dag. Og det har store helsekonsekvenser for dem. De dør tidligere, de mister mening med livet, de har ikke nettverk. Og det betyr at klassen forskjeller, rammer menn i mye større grad. For da velges de bort. Det er bare de vellykkede mennene som får seg damer. Også hvis de også i tillegg til dette mister jobben, fordi jobben blir den eneste arenaen hvor de kan sosialisere seg med andre og skape nettverk. Hvis de også mister jobben, da har de mistet alt. Da får de en følelse av at de er overflødig, at de ikke trengs. Og det som går igjen i de brevene menn skriver, de som tar selvmord, for de er overrepresentert i selvmordsstatistikken, over 70 prosent. Og når ensomhet er en del av problemet, så er det over 80 prosent. Det de skriver i disse brevene er at verden ikke trenger dem, at kanskje verden blir bedre uten dem. Og i stedet for å fremstille disse mennene som et problem, som en trussel, de kan bli voldelig aggressive eller ekstremister og så videre, så bør man se dem som likestillingsofre. Og løsningen er ikke å legge skylden på damene som mange i mannosfæren gjør.

[Adam] Det mente jeg jo klart. Nei, nei, det mente jeg ikke.

00:43:10

Men å se nettopp på det strukturelle, at det er en grunn for hvorfor de velges bort, og at man kan gjøre noe med det med politikk.

[Anine] Ja, det er jo helt enig. Og jeg tenker man kan jo kanskje beholde begge de to tankene i hodet på en gang, fordi det å være bekymret for at menn har større psykisk uhelse og alle disse problemene, og utenforskap, det kan man jo se på som et problem ut fra en helt

ordinær medfølelse og solidaritet. Eller man kan være helt egoistisk og si at det blir et kjempeproblem, fordi de nettopp faller utenfor og tyr til ekstremisme og alt mulig annet som er fælt, og det går utover oss på en eller annen måte. Så uansett hvilken retning du velger inn i det, så er det jo ikke noe vanskelig å se det som for den enkelte fremstår som individuelle problemer, som et samfunnsmessig problem som man går alle ja.

[Helga] Du må legge til en tredje ting, og det er at samtidig som du jobber med å løse et eksisterende problem, så må man gjøre noe for fremtiden for å hindre at den gruppen ikke blir større og større. Som vi må få ned i lavere utdanningsnivå.

[Anine] Og løsningen her da, hvis vi tar ett minutt på å hver av dere til slutt, siden dere bare kan oppsummere, det er jo åpenbart sikkert greit å gjøre noe med nå, som vi har snakket oss igjennom det. Det er så mange utvalg som finnes, hva skal vi gjøre?

[Helga] Aktivitets- og redegjørelsesplikt på likestillingsarbeid i skolen og barnehage.

[Anine] Ikke sant. New Public Management i barnehagen, men bare på dette punktet.

[Helga] Men for at det skal være like muligheter i hele Norge, så må det være litt tech-løsninger, hvor faktisk lærerne kan lære hvordan sikre at man underviser på en så spennende måte. Da får vi med seg forhåpentligvis alle.

ANINE: Sylo først, og så får Adam til slutt.

[Sylo] De som taler mens likestillingsutfordringer kan fort bli mistenkeliggjort og stigmatisert. Jeg er veldig opptatt av at denne debatten normaliseres, at vi diskuterer med senkede skuldre, og at vi tar disse problemene på alvor, bygger allianser, møter fine bevegelser med de som har gått foran og vet hvordan likestillingspolitikken fungerer, og skaper sånne arenaer for diskusjon, da tror jeg at ting begynner å skje.

[Anine] Det er helt enig. Noen av de som jeg ser som latterliggjør dette perspektivet som vi nå snakker om mest, det er de som jeg er veldig opptatt av at ingen må falle utenfor,

00:45:14

og vi skal inkludere alle, og ingen må snakke stygt til noen, bortsett fra de mennene.

[Adam] Det er kanskje den trenden jeg føler også, at disse perspektivene blir litt neglisjert. Det er litt vanskelig å vite i hvert fall hvorfor, men jeg tror det er en viktig arbeid å både bidra til kulturell åpenhet, så vi faktisk kan forholde oss til disse tingene, og på en måte alle disse tingene, sånn at unge gutter ikke nødvendigvis føler at de sitter med psykologisk opplevelse, og på en måte tilstander, som de ikke føler at de kan relatere til samfunnet. Fordi jeg tror det er ekstremt skadelig, eller det er ekstremt skadelig, når man på en måte føler at noe du er, blir ansett som forbudt eller skadelig.

[Anine] Ja, vi som tidvis er opptatt av trykkoker-teorien, for at ytringer som ikke tåles i samfunnet bidrar til andre og mindre helsebringende effekter, vi kan jo ikke være mer enige

enn med dette. Jeg vet ikke hvor, det er ikke så lett å oppsummere det vi har snakket om her i dag, men jeg tror kanskje en kombinasjon av en mann og en kvinne skal få oppsummere det. Mannen er Ole Brumm, som, han sa vel ikke ja takk begge deler, men han sa i hvert fall ja takk til både melk og honning, eller hva det var. Så både det utviklings-biologiske og hjerneperspektivet, og det strukturelle tenkningen likestilling og menneskerettigheter, og den største kvinnelige norske filosofen, Gro Harlem Brundtland, som sa at alt henger sammen med alt. Det tror jeg får bli avslutningen, da gjenstår det bare for meg å si tusen takk til dere som kom hit i kveld.

Og mest av alt til dere tre, tusen takk. Adam Njå, Sylo Taraku, Helga Aune, og takk til lytterne der ute som måtte ha fått være med. Produsenter for denne podkasten som det da også blir, er Yvonne Pettrem og Arve Nordland. Jeg heter Anine Kierulf, og kan oppfordre alle til å abonnere på denne podkasten som heter Universitetsplassen, i den grad dere er interessert i kunnskapsbaserte samtaler om alt mellom himmel og jord. Takk for i kveld.

[Vignett]

00:47:15

REKLAME for UiO- podkasten Sofies grønne skifte:

Universitetsplassen Nå skal jeg fortelle deg noe om klimakrisen jeg aldri har sagt høyt til noen før. Du har lov til å bli overrasket, og det er helt greit om du blir forbannet. Jeg er usikker på om vi egentlig er i stand til å endre oss, og om vi vil dette her nok. For hvordan skal dette gå når vi ikke engang når de klimamålene vi har satt oss? Dette skal jeg, Sofie Frøysaa, ta for meg i en ny podcast fra Universitetet i Oslo. Hør Sofies grønne skifte, der du hører en podcast.

[Slutt]